

ŠTÁTNA
ŠKOLSKÁ
INŠPEKCIA

2022/2023

PODMIENKY ŠKOLY NA VYUČOVANIE TELESNEJ A ŠPORTOVEJ VÝCHOVY

DOTAZNÍKOVÝ PRIESKUM

**KRITICKÝ
PRIATEĽ ŠKÔL
A ŠKOLSKÝCH
ZARIADENÍ**

Podmienky školy na vyučovanie telesnej a športovej výchovy

DOTAZNÍKOVÝ PRIESKUM

Mgr. Zuzana Eretová
Ing. Ľuba Habodászová
PhDr. Martin Kandra, PhD.
Mgr. Alžbeta Štofková Dianovská
Ing. Adriana Vykydalová

© Štátna školská inšpekcia, Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

OBSAH

ZHRNUTIE	4
1 EXISTUJÚCA INFRAŠTRUKTÚRA NA ŠKOLÁCH PODĽA DÁT Z VÝKAZOV ŠKÔL.....	6
2 VÝSLEDKY Z DOTAZNÍKOVÉHO PRIESKUMU	7
2.1 Infraštruktúra	7
2.2 Využitie existujúcich telocviční a iných telovýchovných zariadení.....	10
2.3 Iné telovýchovné zariadenia.....	11
2.4 Pribeh vyučovania TŠV na školách.....	12
2.5 Využitie disponibilných hodín pre rozšírenú výučbu TŠV	15
3 DODATOČNÉ POSTREHY A INFORMÁCIE ŠKÔL.....	17
3.1 Infraštruktúra	17
3.2 Financovanie, projekty	17
3.3 Personálne podmienky	18
3.4 Zvýšenie hodín TŠV	19
3.5 Zopár príkladov dobrej praxe	19
4 ODPORÚČANIA	20
4.1 Na úrovni systému:.....	20
BOX: MEDZINÁRODNÉ POROVNANIE A VÝKONOVÉ ŠTANDARDY NA SLOVENSKU	21
ZOZNAMY	22
Grafy	22

ZHRNUTIE

Vyučovanie telesnej a športovej výchovy na školách určite patrí do diskusie o verejných intervenciách v oblasti podpory zdravého životného štýlu obyvateľstva. Medzi opatrenia pre zlepšenie v tejto oblasti patrí **požiadavka na zvýšenie alokácie počtu hodín telesnej a športovej výchovy (TŠV) na školách**. Atraktivitu tohto opatrenia môže zvyšovať predpoklad, že realizácia zmeny štátneho vzdelávacieho programu nebude výrazne zaťažovať verejné zdroje. Avšak efektivita navrhovaného opatrenia **závisí od existencie kvalitnej a dostupnej infraštruktúry na školách**, ktorá by dokázala absorbovať zvýšenú alokáciu hodín TŠV. Nevyhnutným predpokladom je takisto dostatok kvalifikovaných pedagógov pre vyučovanie TŠV. Štátna školská inšpekcia zároveň upozorňuje, že výkonové štandardy pre vyučovanie TŠV neurčujú podiel času venovaného pohybu pri napĺňaní výkonových štandardov bez ohľadu na časovú dotáciu samotného predmetu¹.

Motiváciou pre dotazníkový prieskum ŠŠI bolo doplniť túto diskusiu o zistenia súčasného stavu výučby TŠV na základných školách².

Hlavné zistenia z dotazníkového prieskumu ŠŠI realizovaného vo februári 2023 a z dát Centra vedecko-technických informácií zo školského roka 2020/2021:

- ⇒ *Vlastnú telocvičňu nemá 50 % škôl, avšak školy používajú telocvične v správe iných škôl, pokiaľ je to možné. Podiel žiakov na školách, ktoré nemajú prístup k telocvični, bol 18 % všetkých žiakov bežných základných škôl.*
- ⇒ *Školy okrem telocviční využívajú aj iné športoviská – podiel žiakov na školách bez prístupu k akémukoľvek telovýchovnému zariadeniu bol 5,3 % všetkých žiakov bežných základných škôl.*
- ⇒ *Z existujúcich telocviční je podľa vyjadrení riaditeľov pätina v menej vyhovujúcom alebo nevyhovujúcom stave, pričom len časť z nich je v súčasnosti v rekonštrukcii.*
- ⇒ *Najčastejším dôvodom pre neplánovanie rekonštrukcie alebo vybudovania vlastnej telocvične patrí nedostatok finančných prostriedkov. Školy sa často odvolávajú na kompetencie zriaďovateľov a tiež uvádzajú nedostatok informácií o možnostiach financovania z verejných zdrojov a v prípade budovania telocviční aj nedostatok personálnych administratívnych kapacít na projekt takého rozsahu.*
- ⇒ *Telocvične sú využívané nad rámec potrieb škôl – 12 % škôl vlastné telocvične zdieľa s inými školami, 86 % škôl s vlastnými telocvičňami ich prenája mimo vyučovania.*
- ⇒ *Takmer dve tretiny škôl má vo vlastnej správe aj iné telovýchovné zariadenia. Najčastejšie ide o viacúčelové ihriská, vonkajšie ihriská (napr. futbalové), atletické dráhy, posilňovne a pohybové štúdiá/gymnastické telocvične. Technický stav týchto zariadení považuje za menej vyhovujúci alebo nevyhovujúci štvrtina škôl.*
- ⇒ *Až 40 % škôl v prieskume nepovažuje v súčasnosti dostupnú a využiteľnú infraštruktúru za dostatočnú s ohľadom na počet žiakov školy a rozsah výučby TŠV na škole. Vyjadrenie o nedostatočnej infraštruktúre nie je podmienené tým, či škola má telocvičňou vo vlastnej správe.*
- ⇒ *Školy bez dostatočnej infraštruktúry realizujú hodiny TŠV najmä vonku bez telovýchovných zariadení (63 %), vnútri školy na chodbách a pod. (45 %). Oproti školám s dostatočnou*

¹ Aj bez infraštruktúrnych a personálnych obmedzení nie je zrejmé, či tento návrh predstavuje dostatočnú systémovú zmenu. Na podporu tohto opatrenia absentuje komplexnejšia analýza vplyvu počtu hodín TŠV na celkovú pohybovú aktivitu mladšej populácie vrátane širšej analýzy faktorov, ktoré sú potrebné pre udržanie športových návykov získaných v mladosti.

² Cieľ inšpekčnej úlohy bol formulovaný takto: Zistiť stav personálnych, priestorových a materiálo-technických podmienok škôl na vyučovanie telesnej a športovej výchovy.

infraštruktúrou sa hodiny TŠV odohrávajú v telocvičniach do výrazne nižšej miery ako v školách s dostatočnou kapacitou (48 % oproti 81 %).

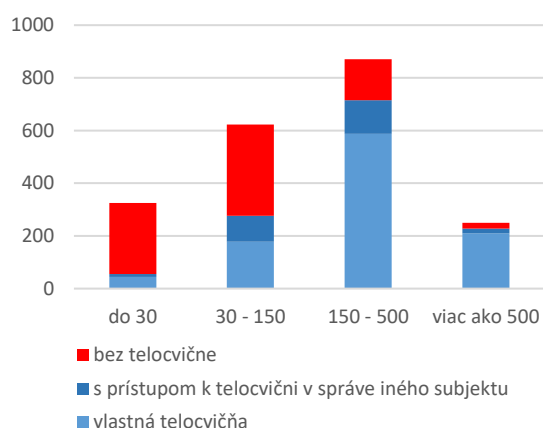
- ⇒ *Odbornosť vyučovania TŠV sa javí byť ako dostatočná, druhý stupeň má odbornosť vyučovania TŠV nižšiu. Dôvodmi sú nedostatok učiteľov, odbornosť nepovažovaná za prioritu školy vzhľadom na nedostatočnú infraštruktúru, prípadne perspektívni záujemcovia nemajú záujem kvôli nedostatočnej infraštruktúre.*
- ⇒ *O niečo viac ako pätina škôl (22 %) v prieskume má rozšírené vyučovanie TŠV na prvom stupni a aj na druhom stupni. Školy s nedostatočnou infraštruktúrou majú tento podiel 13 % na prvom stupni a 16 % na druhom stupni. Za hlavný dôvod nerozšírenia rozsahu výučby TŠV nad rámec povinných hodín podľa ŠVP školy uvádzajú **využívanie disponibilných hodín pre výučbu predmetov, ktoré považujú za potrebné pre svojich žiakov**. Ďalším dôvodom je kapacita, prípadne nevyhovujúca infraštruktúra, ktorá to neumožňuje.*
- ⇒ *Viac ako polovica škôl (60 %) by neuvítala zníženie počtu disponibilných hodín a ešte väčší podiel škôl (67 %) by neuvítal zníženie počtu povinných hodín z dôvodu navýšenia povinných hodín TŠV.*

1 EXISTUJÚCA INFRAŠTRUKTÚRA NA ŠKOLÁCH PODĽA DÁT Z VÝKAZOV ŠKÔL

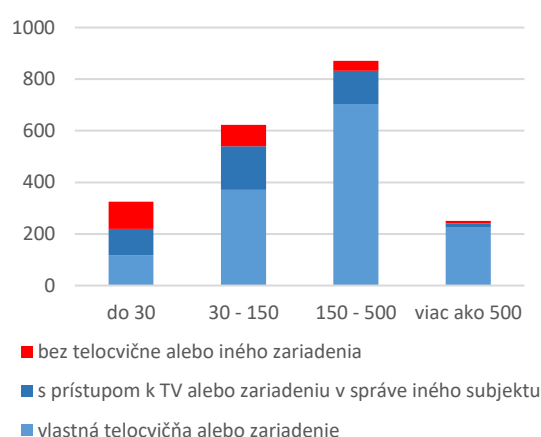
Podľa dostupných údajov Centra vedecko-technických informácií (CVTI) v školskom roku 2020/2021 malo k dispozícii telocvičňu 62 % základných škôl z celkového počtu 2 069 škôl. Toto číslo zahŕňa aj školy, ktoré nemajú telocvičňu vo vlastnej správe, avšak majú prístup k telocvični v správe iného subjektu (12 % škôl). Z dát je zrejmé, že **telocvičňu nemajú najmä malé školy** (Graf 2). Podiel škôl bez prístupu k telocvični bol 38 %, **podiel žiakov na týchto školách bol 18 %**.

Telocvične nie sú jediným zariadením, ktoré škola môže použiť pre vyučovanie TŠV. Dáta obsahujú informácie aj o **dostupnosti iných telovýchovných zariadení**, ako napríklad posilňovňa, futbalové alebo basketbalové ihrisko, bazén, atletická dráha a podobne. Ukazuje sa, že podiel škôl, ktoré nemajú prístup k telocvični a ani k žiadnemu telovýchovnému zariadeniu, je výrazne menší, pričom stále platí, že menšie školy sú na tom horšie (Graf 1, 2). **Podiel škôl bez prístupu k akémukoľvek telovýchovnému zariadeniu vrátane telocvične bol 11,5 %, pričom podiel žiakov na týchto školách z celej žiackej populácie na bežných ZŠ bol 5,3 %**.

Graf 1 Prístup k telocvični podľa veľkosti školy (počet žiakov), počty škôl, 2020

Graf 2 Prístup k telovýchovným zariadeniam vrátane telocvični podľa veľkosti školy, počty škôl, 2020

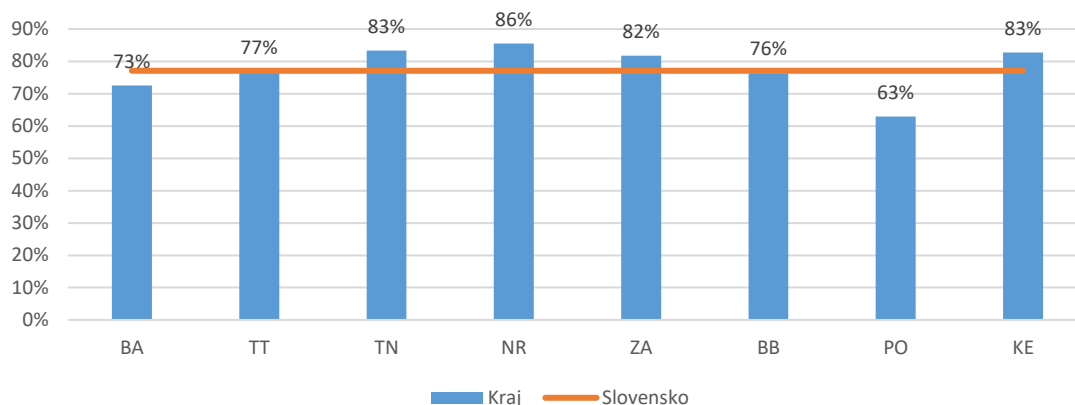

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dát CVTI

2 VÝSLEDKY Z DOTAZNÍKOVÉHO PRIESKUMU

Elektronického dotazníkového prieskumu ŠŠI sa v čase od 7. do 21. februára 2023 **zúčastnilo 1 595 škôl z celkového počtu 2 069 škôl**, ktorým bol dotazník rozposlaný (návratnosť na úrovni 77 %). Vzorka obsahovala 75 % plnoorganizovaných škôl, 91 % štátnych škôl, najviac zastúpené boli školy v Nitrianskom kraji a najmenej v Prešovskom (Graf 3).

Graf 3 Podiel škôl v prieskume z počtu škôl v kraji

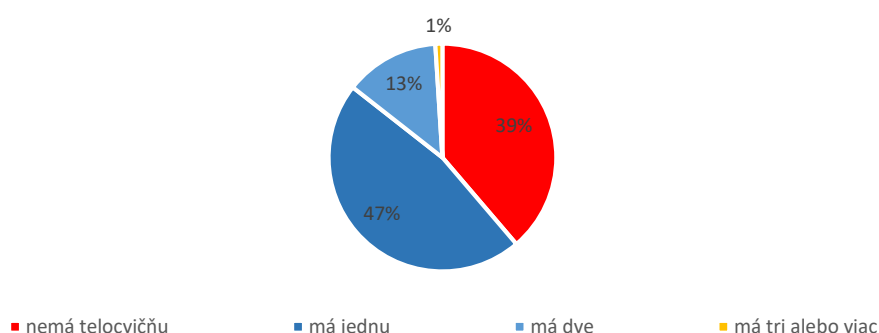

Zdroj: CVTI, prieskum ŠŠI

2.1 Infraštruktúra

Takmer dve tretiny škôl v prieskume majú telocvičňu vo vlastnej správe (977 škôl), pričom takmer štvrtina z nich má dve alebo viac telocviční (230 škôl) (Graf 4). Technický stav (celoročné využívanie, funkčné hygienické zariadenia) je vo väčšine veľmi dobrý alebo dostatočný, **takmer pätinu telocviční považujú riaditelia škôl za menej vyhovujúcu alebo nevyhovujúcu** (Graf 5)³. Vysoká návratnosť dotazníkového zberu nám umožňuje zovšeobecniť tieto zistenia na všetky existujúce telocvičňe⁴.

Graf 4 Distribúcia počtu telocviční na školách (N = 1595)

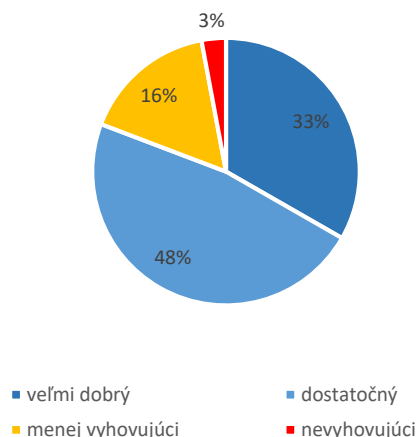
Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

³ Otázka znela: Uvedte, aký je technický stav vašej telocvične. Zaujíma nás stav umožňujúci celoročné využitie, funkčné hygienické zariadenia a pod. Ak prebieha v súčasnosti rekonštrukcia, uvedte nevyhovujúci stav (telocvičňu nie je možné počas rekonštrukcie využívať).

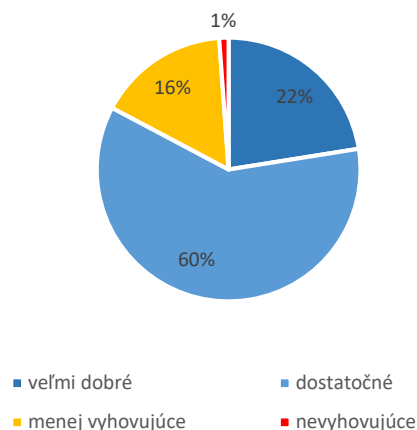
⁴ Podľa dát CVTI zo školského roku 2020/2021 počet telocviční vo vlastnej správe školy je 1 254. Celkový počet telocviční, o ktorých prieskum poskytuje informácie, je 1 223 (spodný odhad kvôli otvorenému intervalu poslednej kategórie). To znamená, že prieskum zachytáva informácie o 97,5 % telocviční.

Vybavenie telocviční športovým náradím a náčiním sa javí byť na lepšej úrovni ako samotný technický stav telocviční. Podľa vyjadrení riaditeľov škôl až **83 % telocviční má veľmi dobré alebo dostatočné vybavenie** (Graf 6).

Graf 5 Technický stav existujúcich telocviční (N = 977)

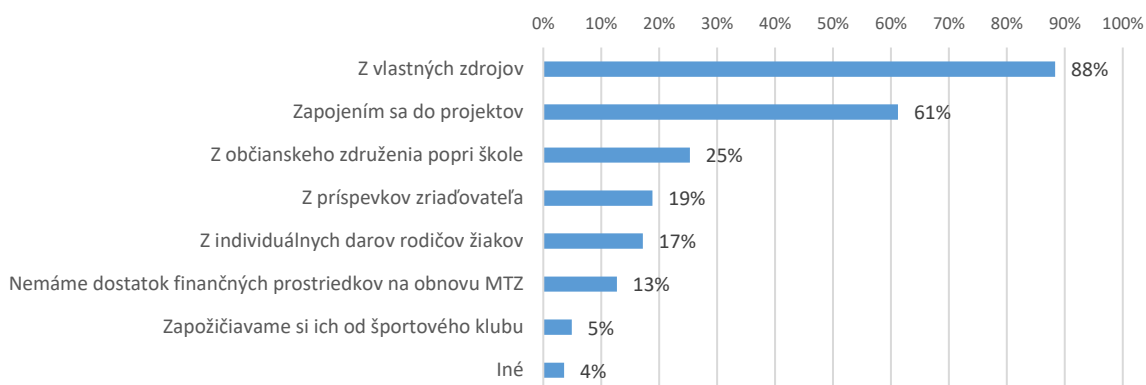
Graf 6 Vybavenie telocviční náradím a náčiním (N = 977)

Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

Medzi najčastejšie **zdroje financovania materiálno-technického vybavenia** telocviční patria **vlastné a projektové zdroje** (Graf 7).

Graf 7 Zdroje financovania vybavenia telocviční (N = 977)

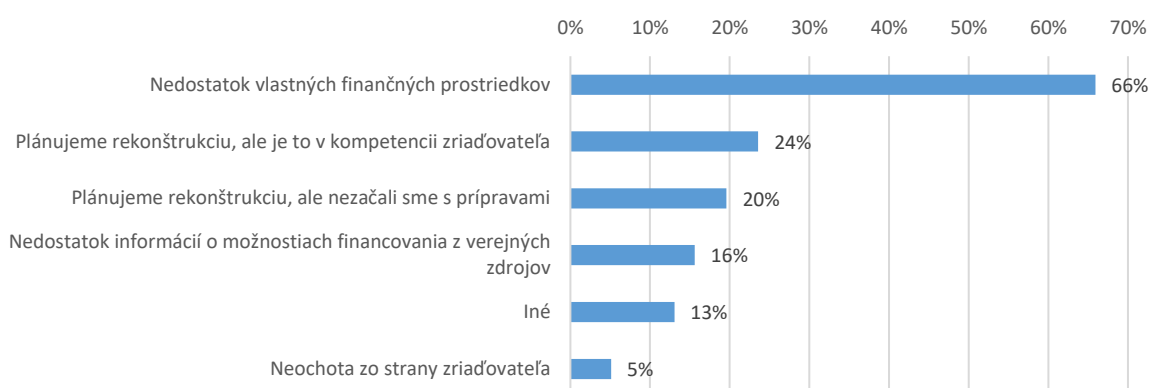

Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

Na otázku ohľadne príprav, prípadne už prebiehajúcej rekonštrukcie⁵ telocvične alebo jej časti odpovedalo 28 % škôl s vlastnými telocvičňami kladne (272 škôl). Zo škôl, ktoré podľa vlastného vyjadrenia majú menej vyhovujúci alebo nevyhovujúci stav aspoň jednej telocvične (206 škôl), **rekonštrukciu pripravuje alebo realizuje zhruba polovica** (106 škôl). Na otázku prečo školy nerealizujú rekonštrukciu okrem tých, ktorých stav to nevyžaduje, najčastejšie uvádzanou odpoveďou bol **nedostatok vlastných finančných prostriedkov** (Graf 8).

⁵ Otázka znela: Plánujete rekonštrukciu telocvične alebo telocviční vo vlastnej správe v blízkej budúcnosti? To znamená, že ste v nejakej projektovej fáze realizácie (príprava projektovej dokumentácie, príprava podkladov pre prihlásenie sa do výzvy na financovanie z verejných zdrojov, verejné obstarávanie, prebiehajúce práce).

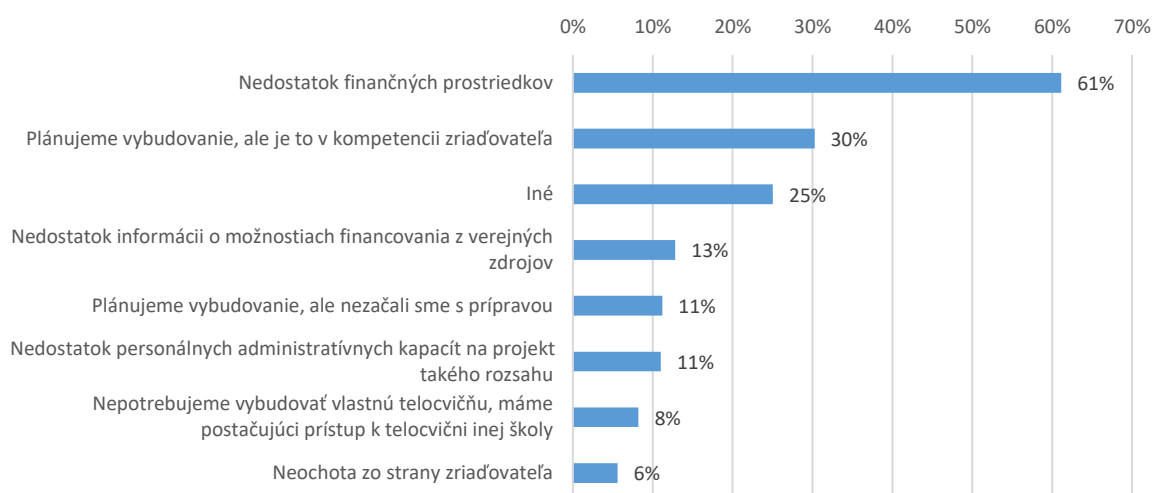
Graf 8 Dôvody pre absenciu plánov na rekonštrukciu (N = 352)

Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

Z celkového počtu 618 škôl, ktoré nemajú **vlastnú telocvičňu, plánuje jej vybudovanie 19 %**⁶. Najčastejším dôvodom pre neplánovanie vybudovania vlastnej telocvične patrí nedostatok finančných prostriedkov. Avšak až 41 % škôl túto možnosť zvažuje (Graf 9).

Graf 9 Dôvody pre absenciu plánov na vybudovanie vlastnej telocvične (N = 499)

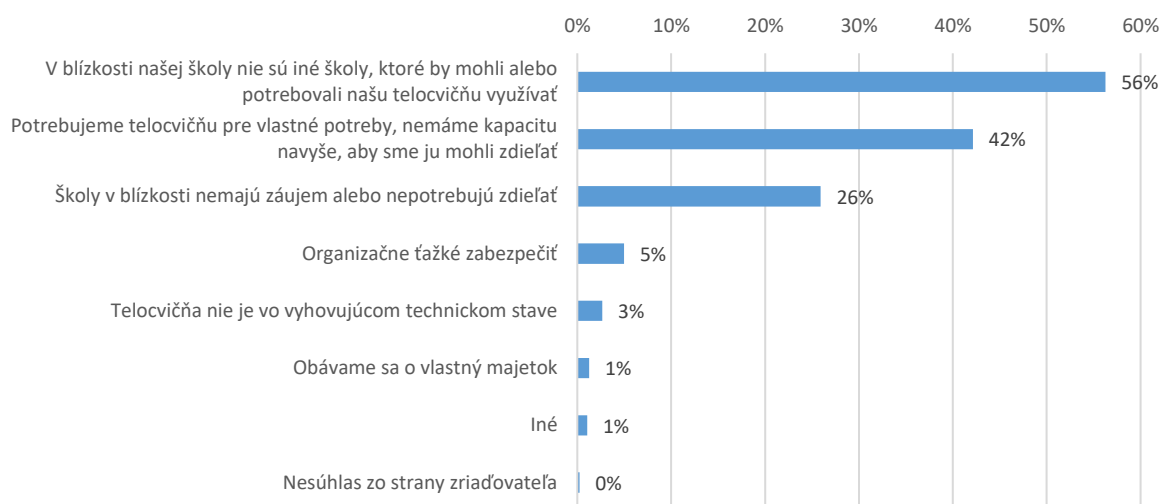
Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

⁶ Otázka znela: Ak nemáte vlastnú telocvičňu, plánujete jej vybudovanie? To znamená, že ste v nejakej projektovej fáze realizácie (príprava projektovej dokumentácie, príprava podkladov pre prihlásenie sa do výzvy na financovanie z verejných zdrojov, verejné obstarávanie).

2.2 Využitie existujúcich telocviční a iných telovýchovných zariadení

Podiel škôl s vlastnou telocvičňou, ktoré ju zdieľajú s inými školami, je 12 %⁷. Medzi dôvody, prečo telocvičňu nezdieľajú, patrí geografická vzdialenosť medzi školami, ale tiež už naplnená kapacita využitia vlastnej telocvične školou (Graf 10).

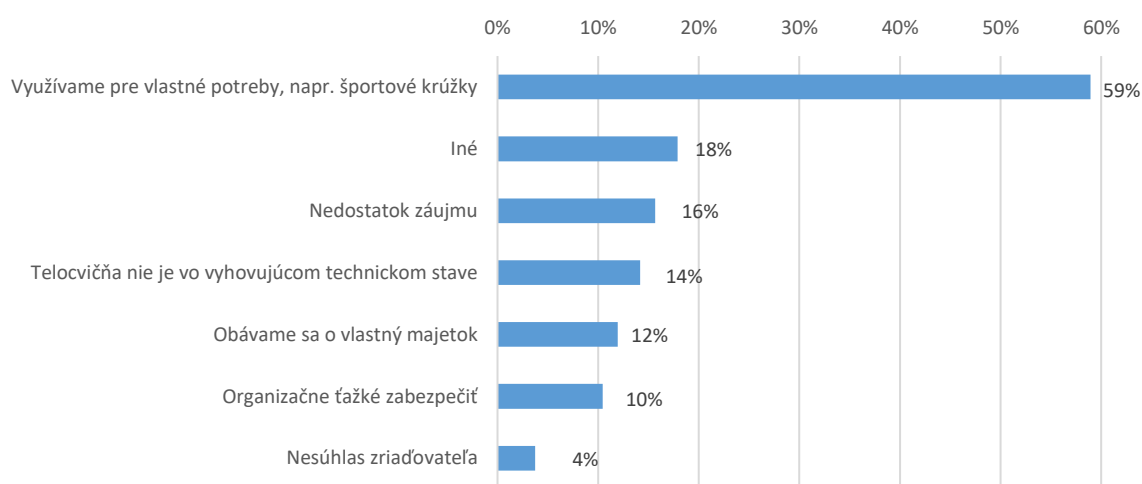
Graf 10 Dôvody pre nezdieľanie vlastnej telocvične s inými školami (N = 864)

Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

Na otázku, či svoju telocvičňu školy **prenajímajú mimo vyučovania**, odpovedalo kladne **86 % škôl**. Medzi dôvody, prečo školy neprenajímajú svoje telocvične, patria využívanie pre vlastné potreby po skončení vyučovania, nedostatok záujmu a tiež nevyhovujúci technický stav.

Graf 11 Dôvody pre neprenajímanie vlastnej telocvične iným subjektom (N = 134)

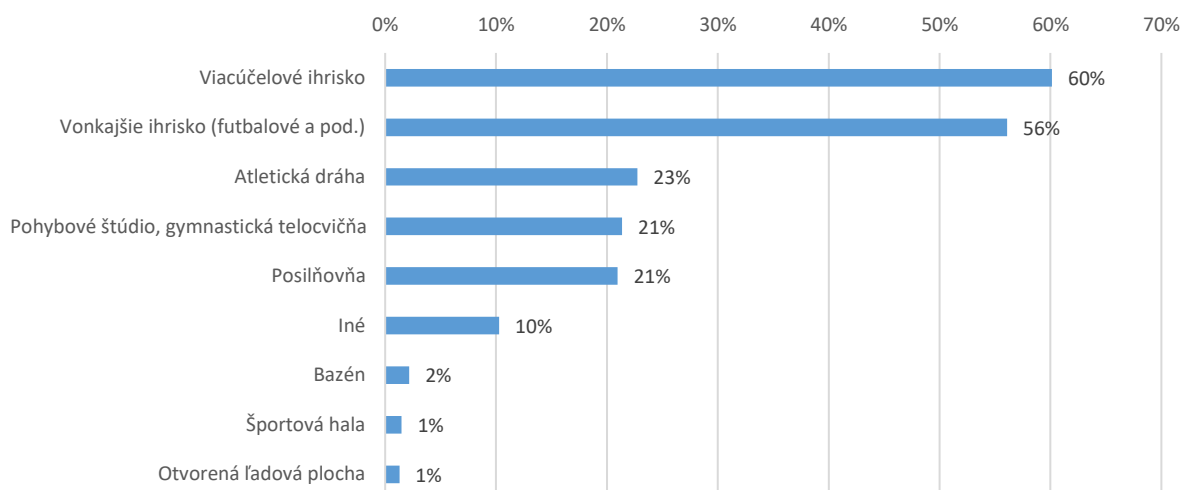
Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

⁷ V predchádzajúcej časti sme uvádzali podiel škôl bez telocvične, ktoré majú prístup k telocvičňam iných škôl na základe údajov CVTI. Tieto údaje sa zhodujú s dátami z prieskumu na úrovni škôl, nie telocviční, aj keď zrejme v realite sa vyskytujú aj prípady, keď jednu telocvičňu zdieľa aj viac škôl.

2.3 Iné telovýchovné zariadenia

Na otázku, či školy majú aj **iné telovýchovné zariadenia**, **63 % škôl odpovedalo kladne**. Podiel rôznych druhov týchto zariadení ukazuje Graf 12. Ide najmä o viacúčelové ihriská, vonkajšie špecifické ihriská (napríklad futbalové), atletické dráhy a z vnútorných zariadení pohybové štúdiá alebo gymnastické telocvične a posilňovne.

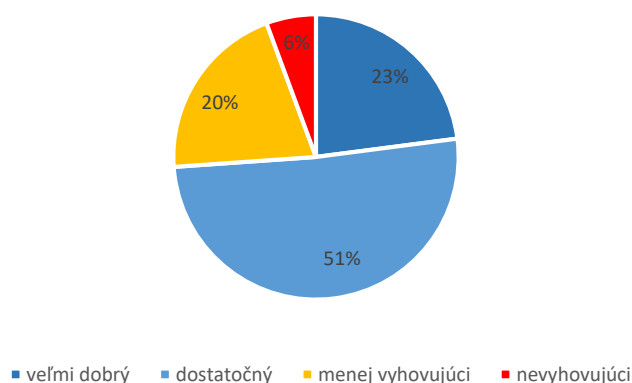
Graf 12 Iné telovýchovné zariadenia v správe škôl (N = 1011)

Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

Technický stav týchto zariadení je vo väčšine škôl veľmi dobrý alebo dostatočný, **štvrtina škôl podľa vyjadrení riaditeľov má tieto zariadenia v menej vyhovujúcom alebo nevyhovujúcom stave**.

Graf 13 Technický stav telovýchovných zariadení v správe školy (N = 1011)

Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

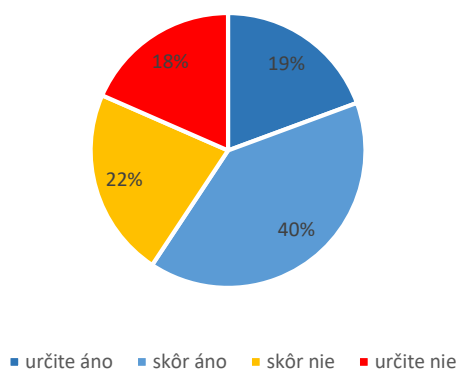
Dohodu o **využívaní telocvične v správe iného subjektu** má **12 % škôl** (191 škôl), pričom až tretina z nich má vlastnú telocvičňu. Až v 60 % však nejde o telocvične v správe inej školy, ale v správe iného subjektu. Technický stav telocviční, ktoré školy takto využívajú, je podľa vyjadrení riaditeľov menej vyhovujúci alebo nevyhovujúci v takmer pätine prípadov (18 %).

Rovnaká otázka bola položená ohľadne využívania iných telovýchovných zariadení v správe iných subjektov. Kladne odpovedalo 16 % škôl, pričom až v 83 % prípadov ide o zariadenia v správe iných

subjektov, nie škôl. Technický stav týchto zariadení je v 12 % prípadov menej vyhovujúci alebo nevyhovujúci.

Na záver tejto časti sme sa škôl opýtali, či považujú súčasnú dostupnú a využiteľnú infraštruktúru za dostatočnú⁸. **Podľa vyjadrení riaditeľov 40 % škôl nepovažuje ich dostupnú a využiteľnú infraštruktúru na výučbu TŠV za dostatočnú** (odpovede „skôr nie“ a „určite nie“). Zároveň platí, že technický stav telovýchovných zariadení môže byť dobrý, ale školy napriek tomu môžu mať kapacitné problémy. Konkrétne, v prieskume 40 % škôl, ktoré deklarovali nedostatočnú infraštruktúru, mali svoje telocvične v dobrom technickom stave.

Graf 14 Je súčasná dostupná a využiteľná infraštruktúra dostatočná pre výučbu TŠV? (N = 1595)

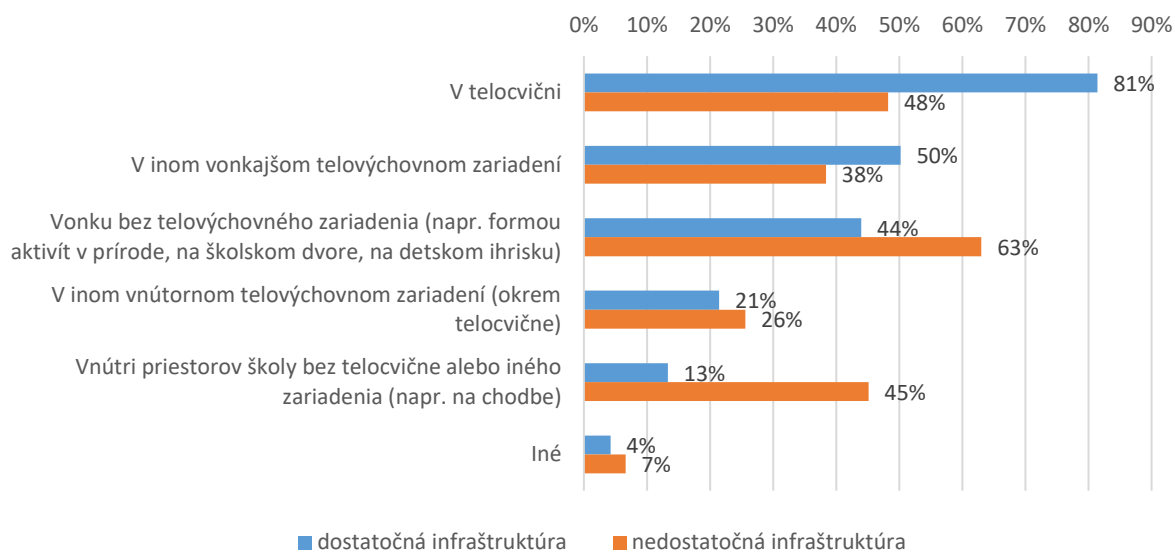
Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

2.4 Priebeh vyučovania TŠV na školách

V nasledujúcej časti odpovede na otázky ohľadne samotného priebehu výučby TŠV a personálnych podmienok rozdeľujeme podľa odpovede na otázku o dostatočnej infraštruktúre z pohľadu samotnej školy. Dôvodom je predpoklad, že dostupnosť kvalitnej infraštruktúry do istej miery ovplyvňuje rozhodnutia škôl v otázkach výučby a personálneho obsadenia. V odpovediach na otázku, v akých priestoroch prebieha výučba TŠV, sú tieto rozdiely viditeľné. Školy s nedostatočnou infraštruktúrou vo väčšej miere realizujú vyučovanie bez telovýchovných zariadení vonku (napríklad formou aktivít v prírode, na školskom dvore, na detskom ihrisku) a vo vnútorných priestoroch školy.

⁸ Otázka znela: Považujete v súčasnosti dostupnú a využiteľnú infraštruktúru na výučbu TŠV za dostatočnú s ohľadom na počet žiakov vašej školy a súčasný rozsah výučby TŠV na vašej škole?

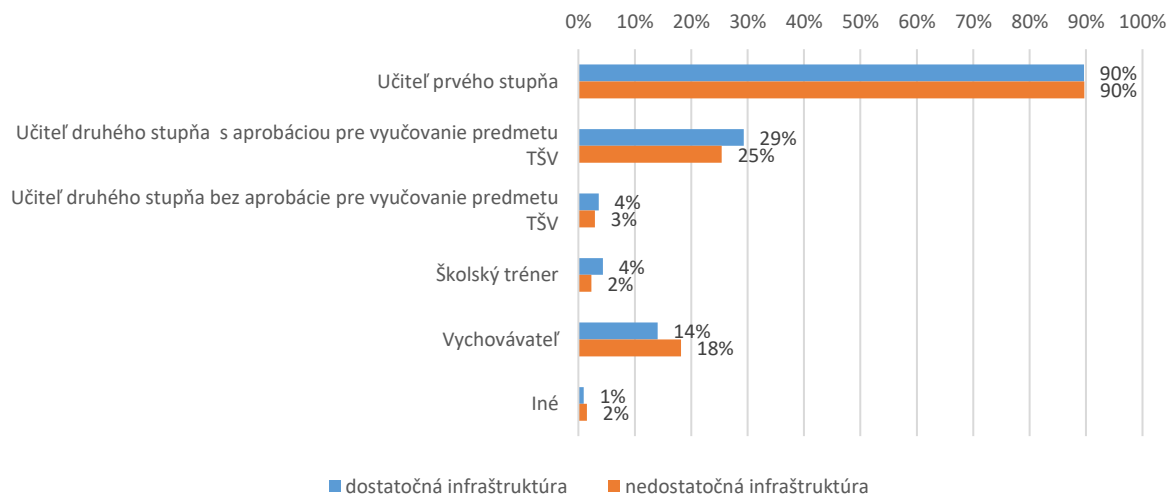
Graf 15 Kde sa realizuje vyučovanie TŠV (N = 1595)

Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

Na otázku, kto učí TŠV na prvom stupni, takmer všetky školy uviedli, že ide o učiteľa prvého stupňa, prípadne aj učiteľa druhého stupňa s príslušnou aprobáciou. V prípade škôl s nedostatočnou infraštruktúrou ide aj o vychovávateľov. Dá sa teda predpokladať, že **na prvom stupni výučba TŠV prebieha takmer vo všetkých školách odborne**, čo sa zhoduje so zisteniami ŠŠI počas komplexných inšpekcií⁹.

Graf 16 Kto vyučuje TŠV na prvom stupni (N = 1594)

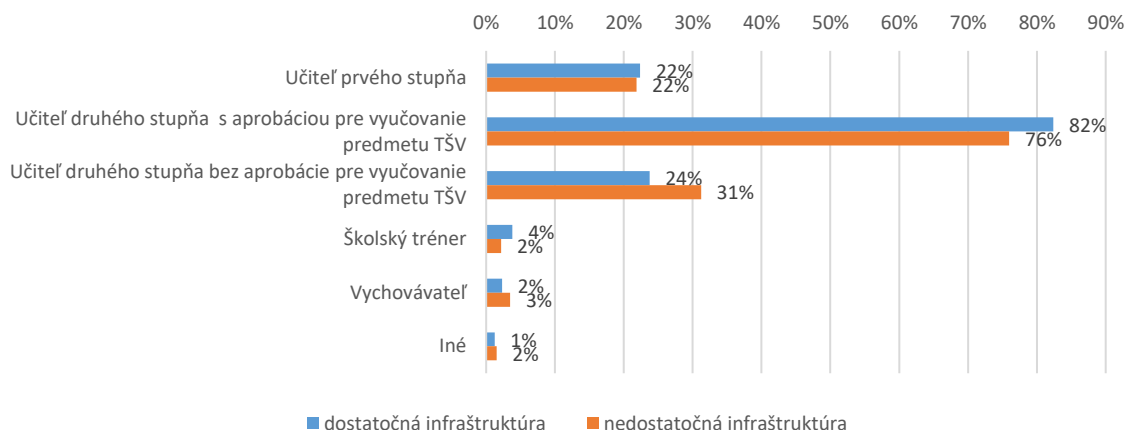
Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

Na druhom stupni je odbornosť vyučovania o niečo nižšia, podiel škôl s učiteľmi s aprobáciou pre vyučovanie TŠV na druhom stupni je celkovo na úrovni 80 % a zároveň v školách s nedostatočnou

⁹ Štátna školská inšpekcia pri komplexnom hodnotení 54 základných škôl v školskom roku 2019/2020 zistila odbornosť pre vyučovanie telesnej a športovej výchovy na prvom stupni na úrovni 92 % a nad druhom stupni 78 %. Odbornosť vyučovania všetkých povinných predmetov na prvom stupni bola pre porovnanie tiež na úrovni 92 %, druhý stupeň mal celkovú odbornosť vyučovania na úrovni 84 %.

infraštruktúrou o niečo nižšia. Treba však poznamenať, že školy v realite môžu mať rôzne kombinácie učiteľov na výučbu predmetov. Z dát vieme povedať, že minimálne na 80 % plnoorganizovaných školách je na druhom stupni aspoň jeden učiteľ s potrebnou aprobáciou¹⁰.

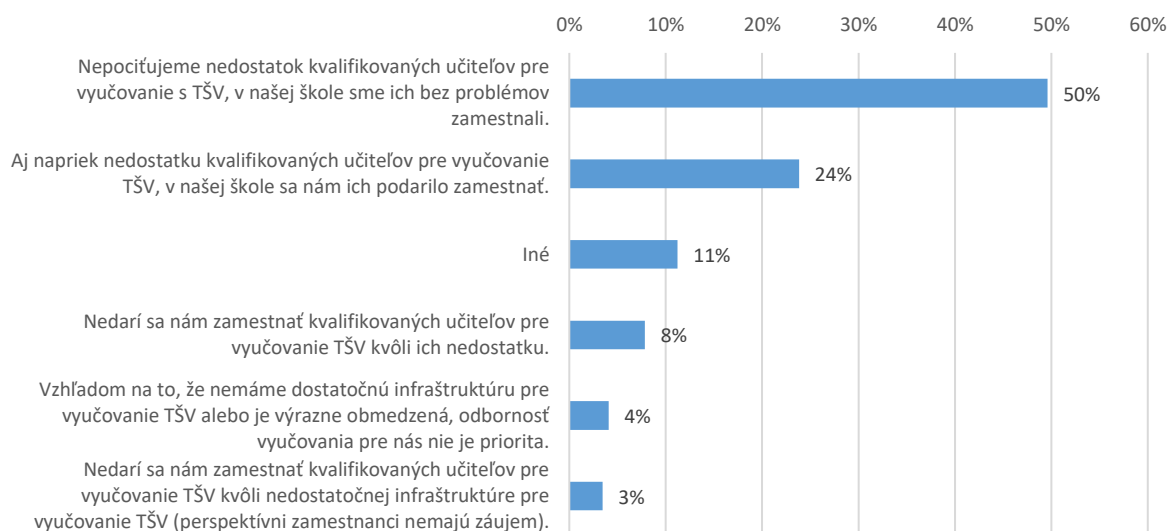
Graf 17 Kto vyučuje TŠV na druhom stupni (N = 1191)

Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

Problém nedostatku učiteľov pre odborné vyučovanie TŠV sme zisťovali v otázke ohľadne skúsenosti s náborom¹¹. Väčšina škôl (75 %) nepociťuje nedostatok, prípadne aj napriek nedostatku sa im podarilo zamestnať kvalifikovaných učiteľov. Problémy so zamestnaním kvalifikovaných učiteľov má zvyšných 15 % škôl, pričom nedostatočná infraštruktúra je problémom v 7 % školách. Inými slovami, **nedostatočná infraštruktúra môže negatívne vplývať aj na odbornosť vyučovania TŠV**.

Graf 18 Skúsenosť s náborom učiteľov pre výučbu TŠV (N = 1595)

Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

¹⁰ Školský tréner zodpovedá za športovú prípravu žiakov v športových školách a športových triedach.

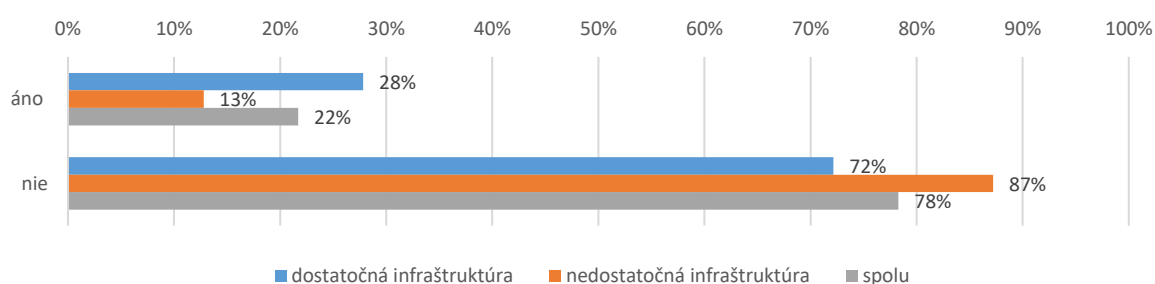
¹¹ Otázka znela: Máte alebo mali ste problém so zamestnaním kvalifikovaného učiteľa pre výučbu TŠV? Vyberte, ktoré z nasledujúcich tvrdení najlepšie odzrkadľuje vašu skúsenosť.

2.5 Využitie disponibilných hodín pre rozšírenú výučbu TŠV

Alokácia počtu hodín TŠV v súčasnom štátnom vzdelávacom programe pre ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským je 2 hodiny týždenne pre prvý aj druhý stupeň, pričom **v rámci disponibilných hodín je možné alokáciu zvýšiť¹²**. Pri rozšírenej výučbe TŠV o jednu hodinu v rámci disponibilných hodín v školách s vyučovacím jazykom slovenským by bol pokles v počte disponibilných hodín zo súčasných 8 hodín na prvom stupni na 4 a na druhom stupni z efektívnych 13 hodín na 8.

Disponibilné hodiny využilo na rozšírené vyučovanie TŠV 22 % zo všetkých škôl v prieskume. Zo škôl, ktoré uviedli nedostatočnú infraštruktúru, disponibilné hodiny pre rozšírené vyučovanie TŠV využilo len 13 % škôl.

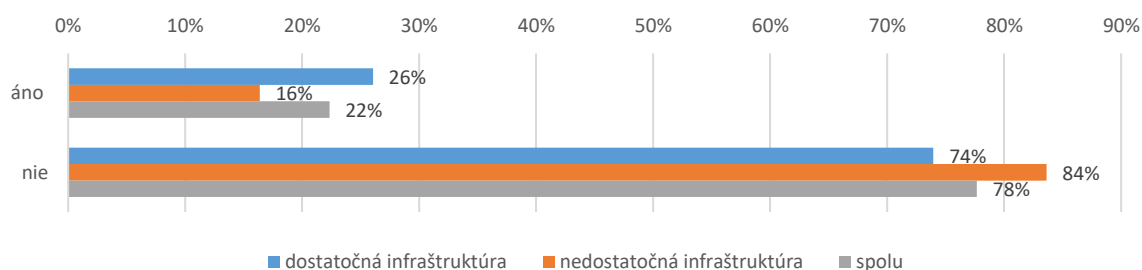
Graf 19 Využitie disponibilných hodín pre zvýšenie počtu hodín TŠV na prvom stupni (N = 1594)

Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

Obdobná otázka pre druhý stupeň ukázala, že **v školách s druhým stupňom možnosť rozšíreného vyučovania TŠV využilo tiež 22 % škôl**. Len 16 % škôl s uvádzanou nedostatočnou infraštruktúrou sa rozhodlo pre rozšírené vyučovanie TŠV. V prípade využívania disponibilných hodín pre rozšírené vyučovanie TŠV sa ukazuje, že aj toto rozhodnutie môže súvisieť s dostupnosťou a kvalitou infraštruktúry.

Graf 20 Využitie disponibilných hodín pre zvýšenie počtu hodín TŠV na druhom stupni (N = 1191)

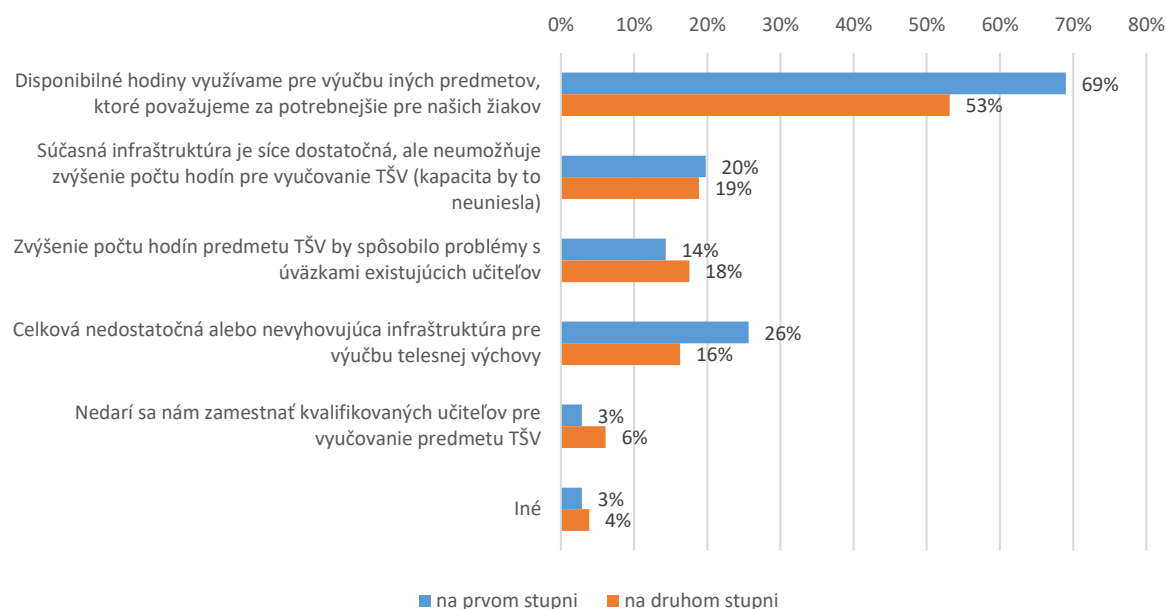

Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

¹² Podľa schváleného [Rámcového učebného plánu \(RUP\) pre ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským](#) je počet všetkých povinných hodín pre prvý stupeň 88 (z toho 8 na telesnú výchovu, čiže 2 týždenne v každom ročníku) a 8 disponibilných (voliteľných), spolu 96. Poznámka č. 4 v rámci RUP uvádza, že ak má škola vhodné podmienky, využije voliteľné hodiny na vyučovanie telesnej a športovej výchovy na prvom stupni, čo znižuje voliteľné hodiny na 1 hodinu týždenne v priemere. Pre druhý stupeň je celkovo 127 povinných hodín (z toho 10 na telesnú výchovu), počet voliteľných hodín 19, spolu 146. Zároveň však od 7. ročníka škola povinne využíva 6 hodín z voliteľných na výučbu druhého cudzieho jazyka. To znamená, že skutočný počet disponibilných hodín na druhom stupni pre potreby školy je 13 (zhruba 2,5 hodín na týždeň v priemere). Ak sa škola rozhodne navýšiť počet hodín nad 146 (ale nesmie prekročiť počet 161), musí zvyšné hodiny financovať z vlastných zdrojov. Školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín majú ešte nižšie počty disponibilných hodín.

Dôvodmi pre nerozšírenie výučby TŠV v rámci disponibilných hodín školy najčastejšie uvádzali, že **disponibilné hodiny využívajú pre výučbu predmetov, ktoré považujú za potrebnéjšie pre svojich žiakov**. Druhým najčastejším dôvodom je už naplnená kapacita pre výučbu TŠV. V neposlednom rade, zvýšený počet hodín TŠV by školám spôsobil problémy s úväzkami učiteľov.

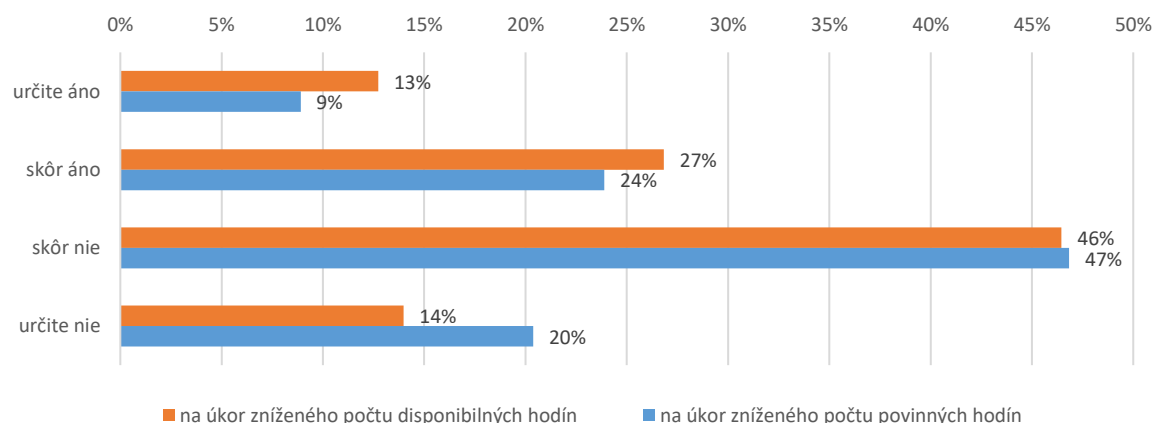
Graf 21 Dôvody pre nerozšírenie vyučovania TŠV v rámci disponibilných hodín na prvom stupni (N = 1594) a na druhom stupni (N = 1191)

Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

Na záver sme sa škôl pýtali, či by uvítali navýšenie povinných hodín TŠV na úkor zníženého počtu disponibilných hodín alebo na úkor zníženého počtu povinných hodín. Viac ako polovica škôl (60 %) by neuvítala zníženie počtu disponibilných hodín a ešte väčší podiel škôl (67 %) by neuvítala zníženie počtu povinných hodín z dôvodu navýšenia povinných hodín TŠV.

Graf 22 Uvítali by ste navýšenie povinných hodín TŠV na úkor zníženého počtu disponibilných hodín v ŠVP? Uvítali by ste navýšenie povinných hodín TŠV na úkor zníženého počtu povinných hodín iných predmetov v ŠVP?

Zdroj: prieskum ŠŠI, vlastné spracovanie

3 DODATOČNÉ POSTREHY A INFORMÁCIE ŠKÔL

Z otvorenej otázky ohľadne dodatočných postrehov a informácií vyberáme tie, ktoré dopĺňajú pohľad na konkrétne situácie škôl. Vyjadrenia sme neupravovali nad rámec preklepov. Vybrané voľné odpovede sú usporiadané podľa tematických okruhov prieskumu.

3.1 Infraštruktúra

- *Privítali by sme, keby sa celoplošne vyrovnali podmienky všetkých škôl, čo sa týka nielen telocviční. Tam kde nie sú, je dôležité ich dobudovať. Sme obec 13 km od najbližšieho mesta, teda pre nás nie je možný ani prenájom takýchto priestorov. Sme vo výraznej nevýhode.*
- *Naša základná škola je v podnájme SOŠ a telocvičňu môžeme využiť na 10 vyučovacích hodinách. Je to málo pre našu školu. Platíme za každú hodinu. V prenajatej telocvični sa striedame 4 školy.*
- *Súčasťou našej školy je aj elokované pracovisko, kde vôbec nie je telocvičňa. Deti cvičia na chodbe, v triede, na školskom dvore alebo idú na vychádzku.*
- *Nemáme vlastnú telocvičňu a chodíme do mestskej športovej haly alebo do inej telocvične miestnej ZŠ, cesta tam a späť zaberie veľa času a hodina telesnej výchovy a športu nie je efektívna.*
- *Máme 12 tried na 1.st. = 24 hodín (24 skupín) v týždni a 15 tried na 2.st. = 30 hodín (60 skupín) v týždni. Spolu to je 84 skupín v týždni, no keď je len jedna telocvičňa, tak jej kapacita je: 6 hodín denne 5 pracovných dní v týždni, čo poskytuje 30 hodín v týždni. Potrebujeme 84 hodín, môžeme poskytnúť 30 hodín. Z toho dôvodu telesnú výchovu mávajú aj 3 triedy behom jednej vyučovacej hodiny. O bezpečnosti žiakov sa nedá ani uvažovať. Chýba nám druhá telocvičňa.*
- *Na vyučovanie hodín TŠV nám obec prenajíma telocvičňu, o ktorú sa delíme s ďalšou školou. Do telocvične sa dostávame každý druhý týždeň. V našom prípade by navýšenie hodín TŠV nezvýšilo kvalitu pohybu detí, hlavne v zimných mesiacoch, keď sa cvičí na chodbách. V súčasnej dobe, z dôvodu energetickej krízy, zriaďovateľ uzavrel telocvičňu a nevieme ju využívať na vyučovanie TŠV.*
- *Sme vidiecka škola s národnostne zmiešaným obyvateľstvom, disponibilné hodiny využívame na lepšie osvojenie si jazyka detí zo zmiešaných a inojazyčných rodín. V prípade, že by sa nám podarilo zamestnať kvalifikovaného pedagóga na TŠV, predpokladáme, že by sa deťom venoval počas mimoškolskej činnosti. Telocvičňu a multifunkčné ihrisko, ktoré máme síce priamo v areáli školy, využívajú počas pracovného týždňa 3 inštitúcie, preto ich máme k dispozícii len 2 dni. Často preto organizujeme blokované vyučovania telesnej výchovy formou plaveckého dňa, korčuľovania na okresnom štadióne, turistiky mimo našej obce.*
- *Bola by som rada, keby sa už naozaj financie na telovýchovu a šport detí presunuli tam, kde ich je nutne treba. 60 rokov sa cvičí v našej škole na chodbách – hluk, hygiena, bezpečnosť....Doprava do telocvične v blízkosti našej školy? Nerealizovateľné – spoje verejnej dopravy rušené, školský autobus nemáme.*

3.2 Financovanie, projekty

- *Malé školy (s malým počtom žiakov) majú problém zapojiť sa do nejakého projektu, pretože väčšinou kvôli počtu žiakov nespĺňame podmienky projektu. Ideálne by možno boli nejaké spojené projekty určené pre obec (zriaďovateľa) aj školy, aby telocvične mohli využívať i žiaci školy a v poobedných hodinách a počas víkendov občania obce.*

- 10 rokov sa usilujeme o získanie prostriedkov na vybudovanie telocvične prostredníctvom zriaďovateľa a podávaním projektov. Zatiaľ bez úspechu. Obec má vypracovaný projekt a všetky potrebné stavebné povolenia.
- Privítali by sme viac výziev na podávanie projektov na rekonštrukciu exteriérových ihrísk. Naša škola síce má multifunkčné ihrisko, ale z bezpečnostných dôvodov ho už niekoľko rokov nemožno využívať. Je v havarijnom stave a jeho rekonštrukcia je nad rozpočtové možnosti školy.
- Vzhľadom na veľkosť školského telovýchovného objektu (3 telocvične, v interiéri relatívne dobre vybavené) sa dostávame do nevýhodnej pozície pri prideľovaní akýchkoľvek dotácií a grantov v rôznych projektoch. Vo všeobecnosti sa prihliada len na kritérium počtu telocviční na vyučovanie TŠV a vôbec sa neberie do úvahy celkový stav budovy TV komplexu (nezateplená, nevyhovujúca strecha, netesniace okná, nefunkčná vzduchotechnika a pod.), ďalej pri veľkej rozlohe výrazne zvýšené náklady na energie, čo nie je možné realizovať z vlastného rozpočtu, prevádzkového normatívu. Otázkami v dotazníku sa tiež zisťovala len funkčnosť z hľadiska vyučovania TŠV, bez uvádzania prevádzkovej náročnosti, energetického auditu. Tieto okolnosti však výrazne ovplyvňujú kvalitu TV priestorov.
- Projekty na telocvičňu podávame v spolupráci s obcou vždy, keď vychádza nejaká výzva (cca už 7 rokov), žiaľ neúspešne.
- Do výstavby telocvične by sme sa s radosťou pustili, obec vlastní pozemok, avšak obmedzujú nás financie, na ktoré škola nemá, zriaďovateľ je veľmi malá obec, tesne nad 500 obyvateľov a taktiež nemá financie (spláca ešte úver, ktorý bol poskytnutý na výstavbu novej MŠ). Finančné krytie projektov, ktoré doteraz boli ponúkané, nezodpovedá reálnym finančným potrebám na vybudovanie telocvične so zázemím a nezohľadňuje ani navýšenie cien, ktoré stále narastá. Taktiež je pri projektoch príliš dlhý schvaľovací proces, čo sa negatívne prejaví vo financiách, keďže je neustály nárast cien, kým sa niečo dokončí. Tieto postrehy, ktoré opisujeme, sú z vlastných skúseností pri výstavbe MŠ, ktorú obec kolaudovala v čase COVIDU.
- V minulosti sme sa snažili cez zriaďovateľa vybudovať telovýchovné zariadenie, ale prekážkou boli finančné prostriedky, a odmietajúci postoj pamiatkového úradu, nakoľko budova školy je pamiatka a je v ochrannom pásme.
- Je dôležité, aby v ZŠ v rámci SR boli dobudované telocvične. Dôležité však je, aby boli financované z verejných zdrojov a s minimálnou, resp. žiadnou spoluúčasťou zriaďovateľa, nakoľko telocvične nie sú väčšinou v malých obciach a tieto nemajú dostatok financií na spoluúčasť.

3.3 Personálne podmienky

- Nemáme problém zamestnať kvalifikovaného učiteľa TŠV. Problém je pri zostavovaní úväzkov, pretože záujemcovia majú len kvalifikáciu TŠV.
- Na našej škole vyučuje telesnú výchovu vychovávateľka. Je vynikajúca, šport ju baví. Športovanie patrí k jej životnému štýlu. Ako vychovávateľka si dopĺňa úväzok vyučovaním telesnej výchovy (3 hodiny) na prvom stupni. Ak by sme jej ale chceli dať ďalšie hodiny učiť, ako nadčasové, už je tam problém, pretože pani vychovávateľka nemá vysokú školu. Toto sa mi zdá trochu cez... Sme malotriedna škola.
- Na malej škole je problém s naplnením úväzku pre učiteľa TŠV, ak to nie je učiteľ s druhým aprobačným predmetom. U nás to riešime polovičným úväzkom učiteľ TŠV/polovičný úväzok asistent učiteľa.

- Školy potrebujú prostriedky na to, aby si vyškolili kvalifikovaných inštruktorov lyžovania, plávania, korčuľovania a pod. Pri súčasnej fluktuácii pedagogických zamestnancov si nemôžeme dovoliť zaškoľovať a pravidelne financovať kurzy aktuálnym učiteľom TŠV. Pre výstavbu telocvične škole chýba stredný manažment, ktorý by zabezpečil všetko – od verejného obstarávania, cez prípravu projektu, dohľad nad stavbou a pod.

3.4 Zvýšenie hodín TŠV

- ...a to z dôvodu, že ak by sme navýšili počet hodín TŠV, nemali by sme už priestor v rozvrhu, a teda voľnú telocvičňu na počet žiakov/tried školy. Aj keď by sme privítali zvýšiť hodinovú dotáciu hodín TŠV.
- Prosím, nezasahujte aktuálne to RUP. Školy vedia, ako si nastaviť svoj ŠkVP. Podporte radšej kluby a ich činnosť. Je potrebné aj uvoľniť peniaze na telocvične, aby všetky školy mali nové a dobre zariadené telocvične a priestory. Nepotrebujeme navyšovať hodiny TŠV na úkor iných hodín, nechajte to na rozhodnutí škôl.
- Ak máte vyhovujúce podmienky a kvalitných kvalifikovaných učiteľov TŠV, nepotrebujete navyšovať počet hodín. Ak ich nemáte, navýšenie hodín, podľa môjho názoru, nepomôže. Preto by som sa zamerala skôr na zlepšenie kvality (z prvej vety), než na kvantitu. Kvantitu vieme zvyšovať aj ponukou športových krúžkov na školách a podporou školských športových klubov.
- Neberte školám možnosť profilovať sa tým, že pridáte tretiu povinnú telesnú výchovu. Sú školy, ktoré majú bohatú poobednú pohybovú činnosť (čo platí aj u nás) a disponibilné hodiny využívajú na vlastnú profiláciu (napr. náboženstvo, informatika, matematika a pod.). Áno, aj na prvom stupni.
- Tretia hodina TŠV je u nás absolútne zbytočná. Deti športujú v telocvični alebo na ihrisku denne po vyučovaní počas pobytu v ŠKD, spolupracujeme s akadémiou Mateja Tótha, na škole máme tiež krúžkovú činnosť zameranú okrem iného na šport. Osobne som presvedčená, že tretia hodina povinnej TSV by nič neriešila, iba spôsobí školám priestorové a personálne problémy.

3.5 Zopár príkladov dobrej praxe

- Sme škola, ktorá má aj vlastné Centrum voľného času. Telocvičňa je využívaná každý deň do cca 22.00 hod. Obecné zložky – športové kluby taktiež využívajú tieto priestory.
- Spolupracujeme so SCVČ a ponúkame žiakom športové krúžky. Vyhrali sme aj Športovú akadémiu Mateja Tótha. Takýmto spôsobom ich motivujeme k aktívnemu pohybu. Disponibilné hodiny sú zamerané na posilnenie výučby jazykov a na rozvoj komunikačných zručností.
- Nakoľko sme vidiecka škola, ktorá na vyučovanie v prírode využíva školský dvor, naši žiaci dostávajú priestor na pohybové aktivity častejšie. Škola každoročne organizuje blokové vyučovanie TŠV – celodenné korčuľovanie, plávanie, turistika. Navštevujeme blízke plavárne a zimné štadióny – klziská, pešie túry do susedných obcí, pobyty v ekocentre. Telocvičňu máme k dispozícii len 2 dni v týždni, nakoľko sa o ňu delíme s ďalšími inštitúciami.
- Na škole práve pracujeme na výskume zlého držania tela u žiakov 2. ročníka – a na základe výsledkov by sme zaviedli hodinu ZDRAVOTNEJ telesnej výchovy. Pri záujme Vám projekt radi predstavíme a možno ukážeme aj iný smer ako deti zdravo rozháňať.
- Počet hodín telesnej výchovy by sa mohol zvýšiť, ale nie na úkor iných vyuč. hodín. My využívame v zimných mesiacoch aj zimný štadión v najbližšom meste, príp. aj zimné športy iné, ak je sneh ako teraz. Aj keď nemáme telocvičňu, športujeme s deťmi v každom počasí, napr. turistickými vychádzkami do okolia našej dediny/ŠKD/. A využívame projekt Dajme spolu gól!

- *Sme malotriedna základná škola s I. stupňom vyučovania. Telocvičňu nemáme, ale napriek tomu hodiny TŠV sa snažíme vyučovať čo najkvalitnejšie a najzaujímavejšie. V zime, keď je sneh, tak sa sánkujú, máme nakúpené bežky, učia sa základy, v lete (máme nakúpené kolieskové korčule) sa deti učia korčuľovať. Sme škola s 95 % žiakmi zo SZP. Keď počasie dovolí, cvičí sa vonku. Žiaci navštevujú športový krúžok. S okolitými malotriednymi základnými školami každoročne organizujeme na jeseň atletické preteky a na jar futbalový turnaj. Pomôžeme si a prispôsobujeme sa našim podmienkam, aby naši žiaci neboli ochudobnení o dostatok pohybu.*
- *Telovýchovnú pohybovú aktivitu na škole dopĺňame aj vďaka bohatej ponuke krúžkovej činnosti školy (súčasťou školy je v podobe organizačnej zložky aj CVČ) v čase po vyučovaní (najmä volejbal, florbal, futbal). Do týchto športových krúžkov je zapojená veľká časť našich žiakov, dokonca aj žiaci z iných škôl.*
- *Pre vyučovanie TŠV nevyužívame navýšenie hodín, ale dbáme na to, aby deti mali možnosť byť každý deň vonku pred obedom 20 minút s možnosťou športovania a minimálne jednu hodinu na detskom ihrisku s bohatými hernými prvkami v rámci poobedného školského klubu. Tiež vo vnútorných priestoroch tried a chodieb majú deti rebriny a žinenky, ktoré za predpokladu dodržiavania dohodnutých pravidiel bezpečnosti môžu používať počas prestávok na vyučovaní.*

4 ODPORÚČANIA

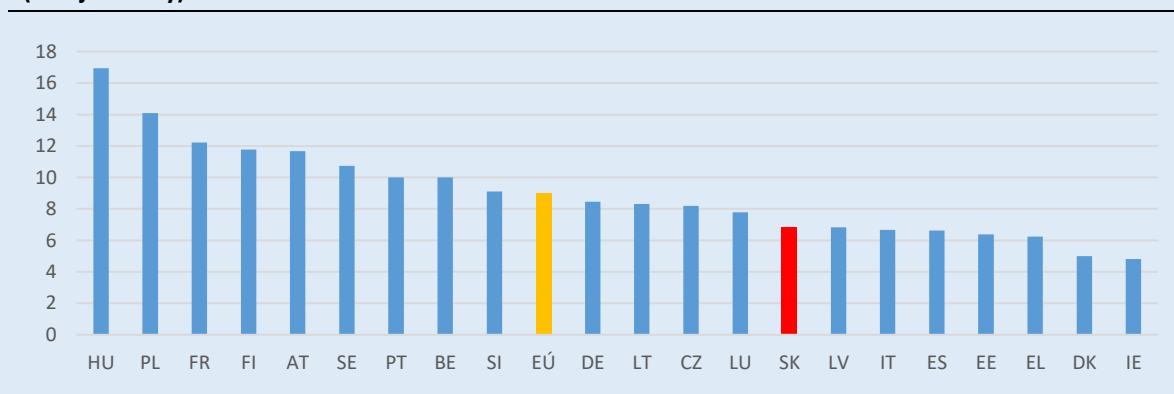
4.1 Na úrovni systému:

- Zabezpečiť v spolupráci so zriaďovateľmi základných škôl finančné prostriedky na dobudovanie a rekonštrukciu telocviční, telovýchovných zariadení (najmä malé školy nemajú telocvične – mnohé nemajú prístup k žiadnej inej telocvični, veľkým školám kapacita jednej telocvične nepostačuje; menej vyhovujúci technický stav existujúcich telocviční a pod.).
- Nezvyšovať povinnú dotáciu hodín na vyučovanie TŠV (ponechať to na školách a ich aktuálnych podmienkach; o prípadnom navýšení hodinovej dotácie na TŠV uvažovať až po vybudovaní potrebnej infraštruktúry na jej vyučovanie).

BOX: MEDZINÁRODNÉ POROVNANIE A VÝKONOVÉ ŠTANDARDY NA SLOVENSKU

Pri medzinárodnom porovnaní časovej alokácie pre telesnú a športovú výchovu (TŠV) treba mať na zreteli, že **kurikulum pre výučbu tejto predmetovej oblasti nie je rovnaké**.¹³ Inými slovami, vyššia časová dotácia neznamená automatický vyšší podiel pohybových aktivít. Európske porovnanie časovej alokácie bez porovnania obsahu vzdelávania pre oblasť „telesná výchova a zdravie (physical education and health)“ vykazuje relatívne vysokú variabilitu. Slovensko je pod priemerom európskych krajín v indikátore podielu predmetovej oblasti „telesná výchova a zdravie“ z povinného vyučovacieho času na druhom stupni základných škôl¹⁴. Podľa dát máme rovnaký podiel výučby tejto predmetovej oblasti ako Litva, Španielsko a Taliansko a viac ako v Estónsku, Grécku, Dánsku a Írsku (Graf 1). Pre medzinárodné porovnanie by bolo vhodnejšie brať do úvahy aj výkonové štandardy predmetovej oblasti v jednotlivých krajinách.

Graf A: Podiel časovej dotácie vyučovania „telesnej výchovy a zdravia“ na druhom stupni nižšieho stredného vzdelávania (druhý stupeň ZŠ) ako percento celkového povinného vyučovacieho času (verejné školy)

Zdroj: Education at a Glance 2021, OECD, Tabuľka D1.4.

Vo všeobecnosti platí, že predmet TŠV pokrýva oblasť zdravia a zdravého životného štýlu. To znamená, že nie všetky výkonové štandardy pre predmet TŠV si vyžadujú pohybovú aktivitu prebiehajúcu v telocvični alebo na športovisku. Zároveň platí, že výkonové štandardy pre oblasť zdravia a zdravotného štýlu môžu byť súčasťou iných predmetových oblastí. Súčasný slovenský [Štátny vzdelávací program pre druhý stupeň ZŠ](#) obsahuje výkonové štandardy pre predmet TŠV v nasledujúcich okruhoch: Zdravie a jeho poruchy (zahŕňa aj ochranu a bezpečnosť), Zdravý životný štýl, Telesná zdatnosť a pohybová výkonnosť a najrozsiahlejšiu časť Športové činnosti pohybového režimu. Výkonové štandardy sa môžu naplňať aj mimo bežných vyučovacích hodín TŠV v rámci aktivít ako lyžiarsky kurz, plavecký kurz, škola v prírode a podobne. Zhruba 40 % samotných výkonových štandardov sme identifikovali ako teoretických a tento podiel sa významne nemení pri výkonových štandardoch pre TŠV v treťom vzdelávacom cykle, ktorý je súčasťou diskutovaného návrhu nového kurikula v rámci pripravovanej reformy Plánu obnovy a odolnosti. Avšak upozorňujeme, že naplnenie výkonových štandardov a časovú alokáciu s tým spojenú majú v kompetencii samotní učitelia a riaditelia škôl. To znamená, že **štát neurčuje presný počet hodín venovaných pohybovým aktivitám v rámci vyučovania TŠV bez ohľadu na celkovú časovú dotáciu predmetu**.

¹³ OECD Future of Education: Making Physical Education Dynamic and Inclusive for 2030, International Curriculum Analysis, 2019. Takisto treba brať do úvahy, že pohyb na škole sa môže diať aj mimo TŠV, ako napríklad cez prestávky.

¹⁴ Keďže zdrojom dát je publikácia OECD (Education at a Glance), ide o európske krajiny, ktoré patria do tohto združenia.

ZOZNAMY

Grafy

Graf 1 Prístup k telocvični podľa veľkosti školy (počet žiakov), počty škôl, 2020	6
Graf 2 Prístup k telovýchovným zariadeniam vrátane telocviční podľa veľkosti školy, počty škôl, 20206	7
Graf 3 Podiel škôl v prieskume z počtu škôl v kraji	7
Graf 4 Distribúcia počtu telocviční na školách (N = 1595)	7
Graf 5 Technický stav existujúcich telocviční (N = 977)	8
Graf 6 Vybavenie telocviční náradím a náčiním (N = 977)	8
Graf 7 Zdroje financovania vybavenia telocviční (N = 977).....	8
Graf 8 Dôvody pre absenciu plánov na rekonštrukciu (N = 352)	9
Graf 9 Dôvody pre absenciu plánov na vybudovanie vlastnej telocvične (N = 499)	9
Graf 10 Dôvody pre nezdieľanie vlastnej telocvične s inými školami (N = 864)	10
Graf 11 Dôvody pre neprenajímanie vlastnej telocvične iným subjektom (N = 134)	10
Graf 12 Iné telovýchovné zariadenia v správe škôl (N = 1011)	11
Graf 13 Technický stav telovýchovných zariadení v správe školy (N = 1011)	11
Graf 14 Je súčasná dostupná a využiteľná infraštruktúra dostatočná pre výučbu TŠV? (N = 1595).....	12
Graf 15 Kde sa realizuje vyučovanie TŠV (N = 1595)	13
Graf 16 Kto vyučuje TŠV na prvom stupni (N = 1594)	13
Graf 17 Kto vyučuje TŠV na druhom stupni (N = 1191).....	14
Graf 18 Skúsenosť s náborom učiteľov pre výučbu TŠV (N = 1595).....	14
Graf 19 Využitie disponibilných hodín pre zvýšenie počtu hodín TŠV na prvom stupni (N = 1594)	15
Graf 20 Využitie disponibilných hodín pre zvýšenie počtu hodín TŠV na druhom stupni (N = 1191)... ..	15
Graf 21 Dôvody pre nerozšírenie vyučovania TŠV v rámci disponibilných hodín na prvom stupni (N = 1594) a na druhom stupni (N = 1191)	16
Graf 22 Uvítali by ste navýšenie povinných hodín TŠV na úkor zníženého počtu disponibilných hodín v ŠVP? Uvítali by ste navýšenie povinných hodín TŠV na úkor zníženého počtu povinných hodín iných predmetov v ŠVP?	16